

Lokale retningslinjer for muntlig-praktisk eksamen for elever

Forskrift til Opplæringsloven [kapittel 3 V](#) gir felles nasjonale retningslinjer for lokalt gitt muntlig, muntlig-praktisk og praktisk eleveksamen. Rundskriv [Udir 02-2020](#) utdyper og fortolker forskriften. Utover dette er lokalt gitt eksamen skoleeiers (fylkeskommunens) ansvar. Skoleeier skal sikre likhet for elevene gjennom felles rammeverk og enhetlig praksis innad i fylket. Derfor kan skoleeier fastsette lokale retningslinjer som utfyller nasjonale bestemmelser for å sikre trygghet og forutsigbarhet for elever og faglærere.

Retningslinjene har også til hensikt å lette samarbeidet mellom faglærer (eksaminator) og ekstern sensor.

Dette dokumentet bygger på og utfyller de nasjonale bestemmelsene i forskrift til opplæringsloven og rundskriv Udir-2-2020 og er retningsgivende for alle muntlig-praktiske eksamener for elever i Nordland.

Overordnede bestemmelser for muntlig-praktisk eksamen:

- Det framgår av fagets læreplan om eksamen i faget skal være muntlig-praktisk.
- Tidsramma for eksaminasjonen er 45 minutter.
- Kandidatene skal gis anledning til å vise kompetanse både i muntlige og praktiske ferdigheter. Hva som anses som praktiske ferdigheter må forstås ut fra læreplanen i faget og vil kunne variere fra fag til fag.
- Rammene for forberedelsestid til muntlig-praktisk eksamen skal i henhold til rundskriv Udir-2-2020 være mellom 24 og 48 timer. Innenfor disse rammene er fylkeskommunen tildelt ansvaret for å fastsette nærmere hvor lang forberedelsestiden skal være for muntlig-praktisk eksamen. Forberedelsestid for alle muntlig-praktiske eksamener i Nordland skal være 48 timer.

Forberedelse

- Eleven varsles om trekket seinest 48 timer før eksamen. Meldingen skal komme så nær 48 timer før som mulig, men det må tas høyde for at eksamen og all forberedelsestid skal legges til virkedager. Lokalt gitte eksamener med forberedelsesdel kan ikke gjennomføres på mandager eller første dag etter offentlig helligdag eller høytidsdag.
- Forberedelsesoppgaven deles ut samtidig med at eksamen blir offentliggjort, dvs. 48 timer før eksamen.
- Eleven informeres om oppgaven, vurderingsveiledning, den praktiske eksamensavviklinga og formelle sider ved eksamen mm (i den grad dette ikke er gjort tidligere).

- I forberedelsestiden skal elevene arbeide med et tema/problemstilling som forberedelse til oppgaver og utfordringer de møter på eksamen. Temaet/problemstillingen som gis, må ikke være for snever siden forskriften presiserer at elevene må kunne få vist kompetanse i så stor del av faget som mulig ut fra eksamensformen. Temaet/problemstillingen må ta utgangspunkt i sentrale deler av fagets læreplan på en slik måte at det favner bredden i faget og gir rom for individuelle utfordringer. Fagets egenart og kompetansen som kan forventes av elevene vil bestemme om elevene selv velger/lager problemstilling innenfor et læregitt tema, eller om det foretas trekking av temaer/problemstillinger gitt av lærer. Det gitte temaet må være såpass vidt at elevene får vist både bredde- og dybdekompetanse gjennom å kombinere og anvende kunnskap på flere områder og nivåer. Temaet/problemstillingen må også gi rom for elevens refleksjon og fordykning.

Temaet/problemstillingen eleven har forberedt, skal være utgangspunkt for eksamineringen. Dette innebærer at det må være tilstrekkelig omfattende til at det vil være naturlig å trekke inn ulike deler av læreplanen under eksamineringen. Hensikten er at eleven får mulighet til å vise sin kompetanse i så stor del av faget som mulig ut fra eksamensformen.

Elevene må få veiledning i å se sammenhengen mellom temaet/problemstillingen og læreplanen i faget. En eksamen som bare prøver noen få kompetansemål, vil være i strid med prinsippet om at eleven skal få mulighet til å vise kompetanse i så stor del av faget som mulig ut fra eksamensformen. Det er derfor avgjørende at skolene/faglærerne utarbeider gode temaer/problemstillinger som er egnet til å prøve elevene i så stor del av faget som mulig.

- Forberedelsesdagene er å anse som skoledager. Det betyr at elevene skal ha tilgang til skolens lokaler, kunne samarbeide med andre og ha tilgang til veiledning fra en faglærer. Faglærer kan svare på spørsmål og veilede i forberedelsestiden, men ikke undervise. Skolen skal tilrettelegge for at elevene får bruke alle hjelpemidler og at de får tilgang til de læremidlene og de læringsarenaene de har behov for i forberedelsestiden.
- Fagets egenart, kompetansen som kan forventes av elevene og læreplanmålene som danner grunnlaget for eksamen, vil bestemme rammene for hvordan arbeidet fra forberedelsen integreres i eksaminasjonen. I fag der det gjennomføres gruppeeksamener er det særlig viktig at forberedelsen er slik strukturert at alle kandidatene trekkes aktivt med. Også i de øvrige fagene bør skolen legge til rette for at elevene kan samarbeide i grupper i forberedelsestiden.
- Det er normalt faglærer/intern sensor som deler ut forberedelsen og møter elevgruppen for veiledning, men der dette ikke lar seg gjøre (pga. annen sensur eller andre tvingende årsaker), kan en fagpedagogisk leder eller annen faglærer være stedfortreder.

Organisering og gjennomføring

- Elevens eksamenstid skal ikke overskride 45 minutter.
- Muntlig-praktisk eksamen skal inneholde et praktisk innslag. Hva som anses som praktisk innslag, vil avhenge av fagets egenart og vil normalt framgå av læreplanen i faget.

Eksempler på praktisk innslag kan være en forestilling, aktivitet, demonstrasjon e.l. der eleven får vist praktisk anvendelse av kompetansemålene i læreplanen, herunder bruk av fagrelevant verktøy og utstyr.

- I fag der det er naturlig med gruppeframføring, må det legges vekt på at den etterfølgende eksaminasjonen sikrer individuell vurdering. Eksamen skal organiseres slik at den enkelte elev kan få vist kompetansen sin i faget. Eksamenskarakteren skal fastsettes på individuelt grunnlag og gi uttrykk for kompetansen til eleven slik denne kommer fram på eksamen.
- Elevarbeid, øvelser, forestillinger eller prosjekt utført i løpet av året kan være utgangspunkt for eksamen, men inngår ikke i vurderingsgrunnlaget.
- I fag med muntlig-praktisk eksamen vil arbeidet i forberedelsestiden og presentasjonen på eksamen ofte være knyttet til det praktiske innslaget ved at eleven forbereder en forestilling, aktivitet eller demonstrasjon som gjennomføres som en del av eksamen. I disse tilfellene skal denne gjennomføringen inngå i vurderingsgrunnlaget ettersom eleven her viser sin praktiske kompetanse under eksamen. Tidsrammen for en slik presentasjon/aktivitet vil avhenge av fagets egenart og omfanget av aktiviteten, men det må sikres at det er tilstrekkelig tid til oppfølgende spørsmål/samtale.
- I fag med muntlig-praktisk eksamen der læreplanen har flere teoretiske enn praktiske læreplanmål og der forberedelsen har hovedvekt på teoretiske problemstillinger, kan eleven velge å starte eksamen med en kort, forberedt presentasjon basert på arbeidet i forberedelsestiden. En slik forberedt presentasjon kommer da i tillegg til det praktiske innslaget under eksamen og skal ikke utgjøre mer enn 10 minutter av eksamenstiden. Denne selvvalgte presentasjonen skal ikke inngå i vurderingsgrunnlaget ved fastsettelse av eksamenskarakteren, men vil, sammen med det praktiske innslaget under eksamen, kunne danne grunnlaget for den videre eksaminasjonen/samtalen for å kartlegge elevens kompetanse.
- Dersom eleven velger å benytte seg av presentasjon, kan presentasjonen støttes og illustreres ved hjelp av bilder, PowerPoint, andre digitale og multimediale verktøy, tavlebruk, notatark e.l.
- Under eksamineringen/samtalen i etterkant av forestilling/aktivitet/praktisk innslag eller eventuell presentasjon, skal det stilles spørsmål som er oppklarende, utdypende og utvidende og som også åpner for refleksjon og vurdering. Hensikten med spørsmålene er å sikre at karakteren blir satt på basis av den individuelle kompetansen til eleven slik den kommer fram på eksamen.
- Eksaminasjonen må gjennomføres på en slik måte at elevene møter utfordringer som får fram oversikt og sammenhenger mer enn kun reproduksjon av et enkelt/snevert tema. Spørsmålene må utformes slik at kandidaten får vist faglig selvstendighet og kompetanse og de skal utfordre kandidaten til å vise forståelse og refleksjon.
- Siktemålet med eksaminasjonen er å avdekke kvaliteten på elevenes kompetanse i faget. Det innebærer at sensorene skal lete etter den kompetansen eleven har og ikke lete etter det eleven ikke kan.

- Ved eksamen som krever eksaminator, skal den ene sensoren være eksaminator. Dette vil normalt være elevenes faglærer, men i noen tilfeller en annen lærer fra skolen. Ekstern sensor kan komme med tilleggsspørsmål og be om avklaringer der dette er nødvendig.

Vurdering

- Grunnlaget for vurdering i fag er kompetansemålene i læreplanen i faget. For læreplaner etter LK20 gjelder at kompetansemålene skal forstås i lys av teksten om faget i læreplanen.
- Karakteren settes på grunnlag av den faglige kompetansen eleven viser under eksamen. Dersom eleven har med seg et ferdig «produkt», herunder en forberedt presentasjon, så skal ikke dette produktet vurderes som sådan. Det er hvordan eleven under eksamen bruker «produktet» til å vise kompetanse kombinert med utdypinger og svar i den etterfølgende samtalen som skal ligge til grunn for vurderingen.
- Ved fastsettelse av karakter på eksamen må kompetansemålene i faget ses i sammenheng, og for fag i LK20 skal kompetansemålene også ses i lys av det som står «om faget» i læreplanen. Den endelige karakteren skal gi uttrykk for det samlede kompetansenivået eleven har vist under eksamen.
- Ved fastsettelse av eksamenskarakteren skal de to sensorene drøfte elevens prestasjon under eksamen og bli enige om karakter. Dersom det er uenighet, avgjør den eksterne sensoren karakteren. I noen spesielle fag av tverrfaglig karakter eller der det er gruppeeksamen, kan flere enn én faglærer være involvert (og unntaksvis også flere sensorer samtidig). Det må da på forhånd være definert hvem som formelt sett er intern sensor og ekstern sensor for hver gruppe (eller kandidat), og det er disse to som formelt er ansvarlige for den fastsatte karakteren, og som signerer på karakterlisten.
- De to sensorene blir på forhånd enige om de ønsker å orientere kandidatene om karakter etter hvert eller til slutt. Dersom man velger å ta karakteroppgjøret til slutt, er det viktig at vurderinga ikke grupperelateres, men at man vurderer kvaliteten av prestasjonen til den enkelte eleven på grunnlag av den kompetansen eleven viser under eksamen og uavhengig av prestasjonene til de andre i gruppa.

Hver kandidat skal få en muntlig begrunnelse sammen med karakteren. Av begrunnelsen skal det framgå hvordan eleven er vurdert i henhold til relevante læreplanmål.

- Kandidaten kan også i etterkant, innenfor klagefristen på 10 dager, kreve at sensor gir en skriftlig begrunnelse for karakteren.
- Ved muntlig-praktisk eksamen er det ikke klagerett på selve resultatet (karakteren). Kandidaten har kun klagerett på formelle feil under eksamensgjennomføringen som har hatt betydning for eksamensresultatet. Ved en eventuell klage plikter derfor faglærer/eksaminator og ekstern sensor å gi en skriftlig redegjørelse for eksamensavviklingen og vurderingen.
- Sensor bør ta notater under hele eksamen. Alle notater oppbevares i ett år.

Andre administrative forhold

Fylkeskommunens ansvar:

- Fylkeskommunens eksamenskontor vil så langt det er mulig informere eksterne sensorer om oppdrag 5-6 uker i forveien. Det opplyses om dato og eksamensskole slik at reise kan bestilles, men ikke om fag.
- Fylkeskommunens eksamenskontor bestemmer en dato for når faglærer får melding om eksamenstrekket. Fra denne dato kan også ekstern sensor få informasjon om fag.

Skolens ansvar:

- Faglærer har plikt til å utarbeide forslag til eksamensoppgave. Rektor eller den rektor har delegert ansvaret til, skal kvalitetssikre og godkjenne oppgavesettet før det sendes til sensor.
- Seinst 10 dager før eksamen skal ekstern sensor ha mottatt følgende fra eksamensskolen:
 - Følgeskriv med opplysning om faglærers navn, fag, antall kandidater og tidspunkt for eksamen
 - Oppgavesettet (dvs. forberedelsen som blir utdelt til elevene 48 timer før eksaminasjonen starter og evt. ideer til oppfølgingstemaer for eksaminasjonen der dette er relevant)
 - Emneliste (oversikt over stoff, tekstutvalg, prosjektoppgaver, elevøvinger, arbeidsmetoder e.l.) der dette er relevant.
 - Honorarskjema for eksterne sensorer som ikke er ansatt i fylkeskommunen

Skolen er ansvarlig for å sende ovennevnte dokumenter til sensor på en rask og sikker måte, fortrinnsvis digitalt.

- Sensorrapport kommer som elektronisk spørreskjema. Lenke til rapporten sendes digitalt til ekstern sensor og faglærer/intern sensor. Ekstern sensor leverer reiseregning med honorarskjema gjennom Visma. Sensorer som ikke er ansatt i Nordland fylkeskommune, skal få tilsendt honorarskjema fra skolen.

Sensors og faglærers ansvar:

- Sensor må sette seg inn i sentralt og lokalt gitte styringsdokumenter for eksamen, og har et medansvar for at oppgavesettet er i tråd med disse og med fagets læreplan.
- Et reelt samarbeid mellom sensor og faglærer/eksaminator forutsetter at skolen nøye overholder fristen for utsending av oppgaver til sensor, og at sensor kontakter faglærer/eksaminator i god tid før eksamen for å drøfte eksamensopplegg, oppgaver og vurderingskriterier. Dette bør skje så snart sensor har mottatt sendinga fra eksamensskolen og seinst 7 dager før eksamensdato. Oppgaveprodusent (faglærer) kan også kontakte ekstern sensor, men ikke før sendingen er forventet mottatt.

Både oppgaveforslaget og eventuelle forslag til endringer må begrunnes i kompetansemål i fagets læreplan og følge fylkeskommunens retningslinjer. Faglærer/eksaminator og ekstern sensor har et felles ansvar for at de endelige oppgavene favner bredt og er utarbeidet i henhold til gjeldende regelverk, retningslinjer og læreplan. Det er også viktig å ha etablert enighet om vurderingsgrunnlag og vurderingskriterier før eksamen tar til. Skoleeier forutsetter at faglærer/eksaminator og ekstern sensor når enighet, men dersom faglærer/eksaminator og sensor ikke oppnår enighet om utforming av eksamen eller vurderingskriterier, er det rektor ved eksamensskolen som avgjør (jfr. forskrift til opplæringsloven § 3-23 om skoleeiers ansvar for å utarbeide eksamensoppgaver og vurderingskriterier ved lokalt gitt eksamen).

For å sikre forsvarlig avvikling og sensur, bør et muntlig-praktisk parti normalt ikke overstige 6-7 kandidater. I muntlig-praktiske fag der elevene gjennomfører eksamen enkeltvis, er 6 kandidater per parti maksimum av hensyn til tidsbruk.

Interne referanser

Eksterne referanser